ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2025/ № 4. 3-4

Termiz – 2025

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020-yil 19-oktyabrda 1122 raqami bilan ro‘yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko‘chirma va ma’lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko‘chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 28.12.2025
Qog‘oz bichimi: 70x85
Bosma tabog‘i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog‘ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko‘chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko‘chasi, 43.
Telefon: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisod fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY’ATI:

Bekpo‘lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o‘rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas’ul muharrir)
O‘ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Normat Yo‘ldoshev, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Baxtiyor Xolmuxamedov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)
Asqar Eshmo‘minov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.f.d., dotsent, (PhD) (O‘zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Alibek Omonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To‘raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 28.10.2025
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
www.philologicalresearch.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ, доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бахтиёр Холмухамедов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Алибек Омонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 28.10.2025
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
www.philologicalresearch.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV, doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Kholmukhamedov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, PhD (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, PhD (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, PhD (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, PhD (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, PhD (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, PhD (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, PhD (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, PhD (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, PhD (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, PhD (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, PhD (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, PhD (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, PhD (Uzbekistan)
Alibek Omonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, PhD (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

UMURQULOV BEKPO‘LAT
Badiiy nutq va uning shakllanish asoslari 7

IBRAGIMOV YULDASH MATKARIMOVICH
Qoraqalpog‘iston o‘zbek shevalari leksikasi tadqiqi masalasi 13

ШАРИФ ЁКУБОВ
Девони Фоний ғазалларидаги Бесутун атамасининг таҳлили 13

SHUKUROV RAHMATILLO
Qadimgi davr manbalarida Farg‘ona vodiysi toponimiyasi tahlili 19

AHMEDOV HAKIM YARASHEVICH
Xalq dostonlarida frazeologik birliklarning uslubiy tavsifi 23

AMONTURDIYEV NURALI RASHIDOVICH
O‘zbek tili etnografizmlar tizimida motivlashuv masalasi 26

ISMOILOV XURMATILLO TO‘LQINJON O‘G‘LI
Paralingvistik haqoratlar va ularni verballashtirish masalasiga doir 30

USMONOVA SHAHODAT
Publitsistik matn tarjimasida pragmatik modulyatsiya va semantik uyg‘unlik 35

RAXIMOVA UMIDA DJUMAYEVNA
Hamid Olimjon ijodida qofiyaning o‘rni 39

UMIROVA SVETLANA
Mualliflik korpusining amaliy qo‘llanilish sohalari 42

TURDIMURODOV SIROJIDDIN
Evfemik maqollar badiiylik va milliylikni kuchaytiruvchi vosita sifatida 45

TURAKULOVA UMIDAXON ANVAROVNA
Erkin o‘xshatishlarda lingvomadaniy xususiyatlarning aks etishi (Tohir Malik qissalari misolida) 48

SAATOVA SURAYYO ISMAILOVNA
Ijtimoiy tarmoq lisoniy shaxsining voqelanishi 52

РАДЖАПОВА НАТАЛЬЯ БАЗАРОВНА
Отражение и формирование: роль гендерных терминов
в восприятии материнства в современном обществе 55

SARBAROVA DILNOZA NOSIRJON QIZI
Sifatlarning badiiy matndagi funksional-stilistik o‘rni 59

XUSANOVA ZUXRA
AQSH va O‘zbekiston ijtimoiy-siyosiy matbuot matnlarida lingvopragmatik strategiyalar:
leksik-uslubiy xosliklar va ta’sirchan til vositalari 62

QURBONOV AKMALJON TAVAKALJON O‘G‘LI
Hid bilish sezgisiga oid til birliklari semantikasi 65

SUYAROVA NARGIZA YULDOSHEVNA
Metaforalarning nasriy asarlardagi tasviriy va ekspressiv imkoniyatlar 68

МУНДАРИЖА

SOBIROVA GULSHANA FAXRIDDINOVNA
O‘zbek tilida haqoratli leksika: korpus lingvistikasi asosida tahlil va bazaviy resurs yaratish 70

JUMAYEVA DILAFRO‘Z ORIFJON QIZI
«Kuntug‘mish» dostoni frazeologizmlarining semantik-statistik tahlili 75

ISLOMOV SARDOR SANJAROVICH
O‘zbek tilining onomastik sathi haqida 79

RAHMATULLOYEV AHTAM A’ZAM O‘G‘LI
Fors tilidagi ot so‘z turkumi borasida rus tilshunoslarining qarashlari 82

OMANOV SHUHRAT G‘ANIYEVICH
Nemis tilidagi “Eigentlich” modal partikelining so‘roq gaplardagi semantik imkoniyatlari hamda tarjima xususiyatlari 84

GAFUROVA NIGORA SA’DULLAYEVNA
Nonverbal means in virtual texts 87

XOLMUXAMEDOV B.F.
Mualliflik leksikografiyasining rivojlanishi va taraqqiyot yo‘li 90

TO‘RAYEVA ZARRINA ABDIMUROT QIZI
O‘zbek onlayn media sarlavhalarida klikbeyt 93

ADABIYOTSHUNOSLIK

DAVRONOVA MAHFUZA ISROILOVNA
Xalq og‘zaki ijodidagi maqollarda ayol konsepti 96

ARSLONV ABDIMUROD KAROMATOVICH
Nurboy Jabborovning adabiy-matnshunoslik merosi: ilmiy maktab, metodologiya va amaliy natijalar… 99

SAIDOVA MUHABBATXON SHUKRULLAYEVNA
Shukur Xolmirzayev asarlarida folklor motivlari va ularning estetik funksiyasi… 102

BARZIYEV OYBEK XABIBULLAYEVICH
Pisandiy va Haziniy ijodida Andijon zilzilasining nazmiy bayoni 106

SULTANOVA RAISA XAYRULLAYEVNA
«Ra’no va Zebo» dostonida Xiromiy badiiy mahorati… 108

BO‘RIYEVA MARVARID HAMDAMJON QIZI
«Javr-u zulmung garchi o‘lmaklik nishonidur manga…» 112

QOSIMOV ANVAR
Kuper ijodida indeys va o‘zbek nasrida milliy qahramon obrazlari… 116

ADABIY TAQRIZ

ҚУРОНОВ ДИЛМУРОД
“Меҳробдан чаён”нинг учинчи нашри ҳақида 119

Rezyume. This article examines the functional and stylistic role of adjectives in literary texts. The study focuses on the contribution of adjectives to image creation, expression of the author's subjective evaluation, and enhancement of emotional and expressive meaning. The semantic, stylistic, and pragmatic features of adjectives are analyzed within the context of literary discourse. Particular attention is paid to their evaluative, metaphorical, and author-specific functions. The research employs methods of linguistic analysis, contextual interpretation, and functional-stylistic approach.

Резюме. В данной статье рассматриваются функционально-стилистические особенности прилагательных в художественном тексте. Анализируется роль прилагательных в создании художественного образа, передаче авторской оценки, усилении экспрессивности и эмоциональной окраски высказывания. В центре внимания находятся семантические, стилистические и прагматические характеристики прилагательных в контексте художественной речи. Особое внимание уделяется их оценочной, метафорической и индивидуально-авторской функциям. В ходе исследования применяются методы лингвистического анализа, контекстуального и функционально-стилистического подходов.

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2025; 11-12
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

AQSH VA O'ZBEKISTON IJTIMOIY-SIYOSIY MATBUOT MATNLARIDA LINGVOPRAGMATIK STRATEGIYALAR: LEKSIK-USLUBIY XOSLIKLAR VA TA'SIRCHAN TIL VOSITALARI

Xusanova Zuxra,
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti tayanch doktoranti

XXI asrda ommaviy axborot vositalari jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylandi. Ayniqsa, ijtimoiy-siyosiy matbuot jamiyat ongini shakllantirish, siyosiy qarashlarni yo'naltirish va jamoatchilik fikriga ta'sir o'tkazishda muhim vosita hisoblanadi. Bunday matnlar nafaqat axborot yetkazish, balki muayyan g'oya, mafkura va siyosiy pozitsiyani targ'ib qilish vazifasini ham bajaradi. Shu bois ijtimoiy-siyosiy matnlarni lingvopragmatik nuqtayi nazardan tahlil qilish zamonaviy tilshunoslikning dolzarb masalalaridan biridir.

Lingvopragmatika til birliklarining nutq jarayonidagi maqsadga yo'naltirilgan qo'llanilishini, muallif va auditoriya o'rtasidagi kommunikativ munosabatni o'rganadi. Ijtimoiy-siyosiy matbuot matnlari esa pragmatik jihatdan eng faol diskurs turlaridan biri bo'lib, unda til vositalari orqali o'quvchi ongiga ongli va rejalashtirilgan ta'sir ko'rsatiladi.

Ushbu maqolada AQSH va O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy matbuot matnlarida qo'llaniladigan lingvopragmatik strategiyalar, leksik-uslubiy xosliklar va ta'sirchan til vositalari qiyosiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot ikki mamlakat matbuot diskursining umumiy va farqli jihatlarini aniqlashga, shuningdek, siyosiy matnlarning pragmatik imkoniyatlarini yoritishga qaratilgan.

Lingvopragmatika tilshunoslikning mustaqil yo'nalishi sifatida XX asrning ikkinchi yarmida shakllandi. Uning asoslari J. Ostin, J. Syorl, G. Grays[1] kabi olimlarning nutq aktlari, implikatura va kommu-

[1] Austin, J. L. How to Do Things with Words. – Oxford: Oxford University Press, 1962. P.166; Searle, J. R. Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 1969. P. 203.; Grice, H. P. Logic and Conversation. –

nikativ maqsad haqidagi qarashlariga borib taqaladi. Lingvopragmatikaning asosiy vazifasi - til birliklarining real nutq jarayonida qanday maqsad bilan va qanday ta'sir ko'rsatish uchun qo'llanilishini aniqlashdir.

Ijtimoiy-siyosiy matnlarda pragmatik omil ayniqsa kuchli bo'lib, har bir so'z, ibora yoki sintaktik konstruktsiya muayyan kommunikativ strategiyaga bo'ysundiriladi.

Ijtimoiy-siyosiy diskurs esa siyosiy jarayonlar, ijtimoiy muammolar, davlat boshqaruvi va jamoatchilik hayoti bilan bog'liq matnlar majmuasidir. U quyidagi xususiyatlarga ega:

-ommaviy auditoriyaga yo'naltirilganlik;
-baholovchi va ideologik xarakter;
-ta'sirchanlik va ishontirishga qaratilganlik;
-kontekstga kuchli bog'liqlik.

AQSH va O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy matbuoti aynan shu xususiyatlar asosida shakllanadi, biroq ularning namoyon bo'lish darajasi va shakli farqlidir.

AQSH matbuoti demokratik jamiyat tamoyillariga asoslangan bo'lib, unda ochiq bahs, tanqid va fikrlar xilma-xilligi muhim o'rin tutadi. Shu sababli AQSH ijtimoiy-siyosiy matnlarida argumentativ va polemik strategiyalar keng qo'llaniladi.

Mualliflar o'z pozitsiyasini himoya qilishda:
-statistik ma'lumotlar,
-ekspert fikrlari,
-ijtimoiy so'rovlar natijalariga tayangan holda ishontirishga harakat qiladi.

Baholovchi leksika va emotsional ta'sir

AQSH matbuotida baholovchi leksika ko'pincha ijobiy va salbiy qutblanish asosida qo'llaniladi: *successful reform / failed policy, strong leadership / weak governance.* Bu birliklar auditoriya ongida aniq baho shakllantirishga xizmat qiladi.

Metaforik va obrazli ifodalar

Metaforalar AQSH siyosiy diskursining muhim komponenti hisoblanadi: *political arena, economic battlefield, war on corruption kabi* metaforalar siyosiy jarayonlarni jonli va tushunarli tarzda tasvirlab, o'quvchining hissiy qabulini kuchaytiradi.

O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy matbuoti davlat siyosatini qo'llab-quvvatlovchi, barqarorlik va taraqqiyot g'oyalariga asoslangan diskursga ega. Matnlarda rasmiy-uslubiy birliklar ustunlik qiladi: *"strategik rivojlanish", "izchil islohotlar", "davlat va jamiyat manfaatlari"* kabi jumlalarni misol qilib keltirishimiz mumkin.

O'zbekiston matbuotida voqelik asosan ijobiy konnotatsiyada talqin qilinadi. Bu orqali jamiyatda ishonch va barqarorlik hissi shakllantiriladi: bu esa *"keng imkoniyatlar", "xalq farovonligi yo'lida", "kelajakka ishonch"* kabi jumlalarda o'z aksini topadi

"Ma'naviyat", "milliy qadriyatlar", "ajdodlar merosi" kabi birliklar pragmatik jihatdan kuchli bo'lib, auditoriyaning madaniy xotirasiga murojaat qiladi va matnning ta'sirchanligini oshiradi.

Lingvopragmatik tahlil doirasida matbuot tilining morfologik xususiyatlarini o'rganish alohida ahamiyat kasb etadi, chunki bu omil matnning o'quvchiga ta'sir ko'rsatish va kommunikativ maqsadni amalga oshirishdagi asosiy vositalardan hisoblanadi. Masalan, AQSh matbuoti ingliz tilining ixcham grammatik tuzilishidan foydalangan holda axborotni qisqa va aniq ifodalaydi, bu esa o'quvchi bilan tezkor muloqot qilishga xizmat qiladi. O'zbekiston matbuoti esa o'zbek tilining boy morfologik imkoniyatlaridan foydalanib, matnlarning boy semantik mazmunini ta'minlaydi. Lingvopragmatik yondashuv ushbu elementlarning qanday funksional maqsadlarda qo'llanilishini va ular qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qilishga imkon beradi.

A.A.Shveyzer ta'kidlaganidek, "har qanday lingvistik hodisa, avvalo, jamiyatning madaniy va ijtimoiy ehtiyojlarini aks ettiradi"[1]. Shu nuqtayi nazardan, lingvopragmatik tahlilda morfologik jihatlarni o'rganish matnning kommunikativ ta'sirchanligi va o'quvchi bilan samarali muloqot qilish vositalarini ochib berishda muhim rol o'ynaydi.

Shuningdek, lingvopragmatik tahlilda morfologik jihatlarni o'rganish faqat matn ichki strukturasining tahlili bilan cheklanmaydi. Bu jarayonda muallifning kommunikativ maqsadi, o'quvchi auditoriyasining ehtiyojlari va madaniy kontekst kabi omillarni ham hisobga olish zarur. Masalan, AQSh matbuotida ko'pincha *passiv nisbatda* tuzilgan jumlalar ishlatiladi, bu esa axborotning obyektivligi va muallifning mavzudan uzoqlashganligini ko'rsatadi. Masalan, *"The report was published to raise public awareness about climate change"* (Washington Post, 2023). Bu gapda diqqat markazi mavzuning o'zida bo'lib, muallifning shaxsiy munosabati kam seziladi.

Bunga qarshi o'laroq, O'zbekiston matbuotida, masalan, *"Mamlakatimiz rahbariyati ekologik muammolarni hal etish uchun keng ko'lamli chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda."* (Xalq so'zi, 2021), jumlasi faol nisbatda tuzilgan va muallifning ijtimoiy mas'uliyatni his qilishiga urg'u berilgan. Bu o'quvchida milliy hamjihatlik va muammolarni hal qilishda umumiy ishtirok tuyg'usini shakllantiradi. Ushbu ikki jumla lingvopragmatik yondashuvning turli madaniy va ijtimoiy kontekstlarda qanday ishlashini aniq ko'rsatadi.

New York: Academic Press, 1975. P.41–58.

[1] Швейцер А.Д. Социолингвистика. – Москва: Наука, 1976. – С. 389.

Bundan tashqari, har bir til ma'lum bir xalqning hayoti, urf-odatlari va dunyoqarashini aks ettiradi[1]. Xususan, ingliz tilidagi matnlar o'zining pragmatik funksiyalarida individualizm, demokratiya va erkin fikrlash qadriyatlarini namoyon qiladi. O'zbek tilidagi matnlarda esa kollektivizm va davlat siyosatini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan axborot bayoni kuzatiladi.

"The freedom of speech is not just a principle but a cornerstone of democracy, ensuring every individual the right to voice their opinions without fear of retribution". ("USA Today", 2024. №3). Ushbu bayon individualizm va erkin fikrlash tamoyillarini aks ettiradi. Har bir shaxsning ovozi muhimligi va ularning o'z nuqtai nazarini ifodalash huquqi ustuvor ekanligi urg'ulanadi.

"Davlatimiz tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar xalqimizning farovon hayotini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, barchamiz birgalikda bu jarayonga hissa qo'shishimiz zarur". ("Xalq so'zi", 2024. №11). Ushbu bayon kollektivizmni va davlatga sodiqlikni targ'ib qiladi. O'zbek matbuotida davlat islohotlari orqali jamiyatni birlashtirish va xalqning umumiy mas'uliyatini ta'minlashga urg'u beriladi.

Demak, ushbu misollar va tahlil ikki gazetaning pragmatik yondashuvlari tubdan farq qilishini ko'rsatadi. Ingliz tilidagi gazeta matnlari individualizm va erkin fikrlashni targ'ib qilsa, o'zbek tilidagi gazetalar davlatga sodiqlik va kollektiv mas'uliyatni ilgari suradi. Shu bilan birga, har ikki gazeta o'z o'quvchilari uchun ahamiyatli bo'lgan ijtimoiy-siyosiy qadriyatlarni yoritishga xizmat qiladi.

Masalan, "The Wall Street Journal" gazetasi matnlarida ijtimoiy tarmoqlar va statistik ma'lumotlardan foydalanish kontekstni kengaytiradi va auditoriyani mavzuga jalb qiladi.

"According to recent statistics by the UK's Department of Education, the number of students applying for higher education has risen by 12% compared to last year, highlighting the growing demand for advanced learning opportunities". ("The Wall Street Journal", 2022. №5). Matnda keltirilgan statistika va faktlar mavzuga ilmiy asos beradi va o'quvchilarni ma'lumotga yanada jalb qiladi. Ushbu uslub esa o'quvchilarni muammolarni o'z fikrlari bilan baholashga undaydi, shaxsiy tanqid va erkin fikrlashga imkon yaratadi.

Ta'lim sohasidagi islohotlar xalqimizning ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. 2020- yilda Prezident Shavkat Mirziyayev tomonidan ilgari surilgan 5 ta muhim tashabbus yoshlarimizning iqtidorini rivojlantirishga xizmat qiladi". ("Ma'rifat", 2023. №12).

Xulosa sifatida aytishimiz mumkinki, mazkur tadqiqot AQSH va O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy matbuot matnlarida lingvopragmatik strategiyalar milliy, siyosiy va madaniy kontekst bilan chambarchas bog'liq ekanini ko'rsatdi. AQSH matbuotida tanqidiylik, bahs va metaforik ifodalar ustun bo'lsa, O'zbekiston matbuotida rasmiylik, ijobiy baholash va barqarorlikka yo'naltirilgan til vositalari yetakchi hisoblanadi. Har ikki diskursda til vositalari jamoatchilik ongiga maqsadli ta'sir ko'rsatish uchun puxta tanlanadi.

Resume. Maqolada AQSH va O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy matbuot matnlarida lingvopragmatik strategiyalar, leksik-uslubiy xosliklar va ta'sirchan til vositalari qiyosiy tahlil qilindi. Tadqiqot siyosiy diskursning milliy xususiyatlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Resume. This article provides a comparative analysis of linguopragmatic strategies in socio-political media texts of the USA and Uzbekistan. The study highlights lexical-stylistic features and persuasive language tools shaped by national and political contexts.

Резюме. В статье проведён сравнительный анализ лингвопрагматических стратегий, лексико-стилистических особенностей и выразительных языковых средств в общественно-политических текстах прессы США и Узбекистана. Исследование направлено на выявление национальных особенностей политического дискурса.

[1] Виноградов В. В. О стилистике художественной речи. – Москва: Академия наук СССР, 1971. – 250 с.